

Sammen om det viktigste

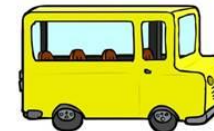
Handlingsplan for 2016/2017

Voksenrollen

Den voksnes relasjonskompetanse

Innledning

«Sammen om det viktigste» er Altabarnehagenes kvalitetsutviklingsplan, og strekker seg over et tidsrom på 4 år, med ulike satsningsområder hvert år.

Barnehageåret 2016-2017 er satsningsområdet **relasjonskompetanse og voksenrollen**, og handlingsplanen skal være utgangspunkt for arbeidet med dette temaet lokalt i hver enkelt barnehage. Handlingsplanen for 2016/2017 er delt inn i 4 perioder, som hver omhandler ulike tema innenfor voksenrollen og relasjonskompetanse. Den enkelte barnehage avgjør selv om de ønsker å jobbe etter dette oppsettet, eller om de ønsker jobbe med disse temaene i en annen rekkefølge i løpet av året.

Utviklingsarbeidet som vi nå er i gang med er **barnehagebasert**. Utvikling skjer i barnehagen, basert på samarbeid, drøftinger og refleksjoner som leder til forbedret praksis. For å få en hel personalgruppe til å øke sin bevissthet og gjennom det endre sin praksis, må det jobbes systematisk og over tid i den enkelte barnehage. Tiltakene skal være forankret hos assistent/fagarbeider, barnehagelærer, pedagogisk leder, styrer, foreldre og eier, og skal bidra til en utviklingsprosess på egen arbeidsplass for hele personalet i barnehagen, på tvers av kompetansenivå.

Alta kommune vil at alle våre ansatte i kommunale og private barnehager er reflekterte, aktive voksne, som har et brennende engasjement for våre barns trivsel og utvikling. Personalets kompetanse er av stor betydning for kvaliteten på barnehagetilbudet. Kvaliteten på relasjonene og samhandlingen mellom voksne og barn, og mellom barn er særlig viktig for barns trivsel, trygghet, utvikling og læring. Refleksjon over egne verdier og holdninger skal inngå i barnehagens pedagogiske praksis (jf. Rammeplanen).

Udir. skriver i sitt hefte «**Barns trivsel - voksnes ansvar**» at det er viktig at personalet legger stor vekt på å bygge gode relasjoner til hvert barn. De voksne må *se den enkelte*, og de må være *tålmodige med alle*. Små barn har behov for *forutsigbarhet, stabilitet, beskyttelse og trygghet i nær relasjon til andre*. Derfor trenger barna *varm, sensitiv og stimulerende omsorg* fra de ansatte i barnehagen. Gode erfaringer gjennom trygge relasjoner styrker barnets selvbilde, øker trivselen og bidrar til positiv utvikling. Når barnet føler seg trygt og godt ivaretatt, er utgangspunktet for læring og mestring det beste. Arbeidet med relasjonene mellom voksne og barn og barna imellom er sentralt for å utvikle og sikre barna et godt psykososialt barnehagemiljø. Dette krever en kontinuerlig **refleksjon** over egne handlinger og væremåte i samspill med barn.

«Vi er alle våre relasjoner»

Hva ligger i denne påstanden?

De voksne skal være **anerkjennende** i sitt samspill. Det er derfor viktig at personalet har forståelse for hvor stor betydning deres møte med barn har og at personalet har en bevissthet og kompetanse rundt samspill og tilknytning. Tilknytning til trygge, stabile voksenpersoner er en grunnleggende forutsetning for barns utvikling og læring.

Alle våre barn skal få utviklet et godt selvbilde og en god selvfølelse. Da må alle barna bli møtt av reflekterte voksne, som ønsker at barn skal erfare, lære og utvikle seg på en trygg og positiv måte. Holdningen til barn som medmennesker kommer til uttrykk gjennom personalets *anerkjennende samspill* med dem. Barn har behov for å bli sett, hørt og bekreftet. Oppmerksomhet fra kompetente, varme, tilstedeværende voksne er en forutsetning for barns trivsel i barnehagen. Måten de voksne svarer og bekrefter barnet på, er avgjørende for hvordan barnet opplever seg selv. Kvaliteten på samspillet mellom voksen og barn har stor betydning. Personalet skal tilrettelegge det daglige omsorgsarbeidet og hverdagsrutinene slik at dette blir til gode opplevelser og utviklingssituasjon for hvert enkeltbarn.

Hva er selvfølelse og hva er selvbilde?

Hvordan kan den kompetente voksne bidra til at barn utvikler en sunn selvfølelse, motstandskraft og en optimistisk livsholdning, og hva legger du i disse tre begrepene?

Hvordan gjør du barn oppmerksomme på hverandres styrker?

I løpet av dette barnehageåret skal vi arbeide med voksenrollen og med relasjonskompetanse gjennom de områdene som er nevnt overfor.

Refleksjon er den viktigste metoden i dette endringsarbeidet. Endringen skjer i den enkelte ansatte, i barnehagen. Det er ikke nok å gå på kurs eller få faglig påfyll utenfra. Vi må ville endre og forbedre egen praksis. Endringen inni oss må komme til syne i planer, i hverdagen og aller viktigst; i vårt samspill med det enkelte barn.

Organisering og forventninger

Vi jobber med barnehagebasert kompetanseutvikling. Utviklingen skal skje i din barnehage. Gjennom refleksjon skapes ny kunnskap. Dette skal også føre til ny praksis og rutiner.

Alle deltar aktivt i utviklingsarbeidet. Alle som jobber i barnehagen har ytringsfrihet, men vi har ikke handlingsfrihet. Handlinger som går på tvers av barnehagens samfunnsmandat ønsker vi ikke i Altas barnehager.

Hva vil det si å ha ytringsfrihet, men ikke handlingsfrihet?

Har dere eksempler på hva som kan begrense vår handlingsfrihet?

Ut i fra denne handlingsplanen skal hver avdeling/barnehage lage sin utviklingsplan ut i fra deres behov. Barnehagene i Alta er ulike, og utviklingsarbeidet vil komme til syne på ulike måter i hver enkelt enhet.

Tips i planleggingsarbeidet

- Tenk over hva dere er gode på i deres barnehage. Hva trenger dere å videreutvikle?
- Lag en milepælsplan for arbeidet
- Tenk over hvordan dere skal dokumentere arbeidet, f.eks. via pedagogisk dokumentasjon
- Hvordan og når har dere tenkt å evaluere arbeidet
- Tenk over hvordan vi kan engasjere foreldrene i dette arbeidet
- Tenk over hvilken litteratur dere vil bruke

I denne handlingsplanen vil du finne forslag til litteratur, filmer og artikler. Ønsker dere å bruke annen litteratur kan dere gjøre det. Se f.eks. Udir.no om barnehagebasert kompetanse-utvikling med Kjell Åge Gottvasli: <http://www.udir.no/laring-og-trivsel/kompetanse-for-mangfold/barnehagebasert-kompetanseutvikling>

Barnehageeiers rolle:

Delta aktivt i lokalt og regionalt samarbeid om utviklingsarbeidet

Ansvar for å legge til rette slik at barnehagene kan jobbe med kompetanseutvikling i sin egen barnehage

Samarbeid med styrerne, etablere og delta i nettverk for kompetansedeling både for styrere og barnehageansatte

Få tilbakemeldinger fra styrerne og anvende eksisterende styringsdata

Følge opp barnehagenes implementeringsplan

Etterspørre informasjon og evaluere gjennomføring av utviklingsarbeidet

Styrers rolle:

Lede og prioritere utviklingsarbeidet i egen barnehage.

Styreren må ta ansvar, prioritere og følge opp de ansatte i utviklingsarbeidet, dette i samarbeid med ped.leder.

Gi støtte og oppmuntring til kollegiet i utviklingsarbeidet

Markere milepæler i arbeidet for de ansatte underveis.

Vi må huske å «flagge» når vi når våre mål 😊

Ivareta gjennomføring av aktivitetene etter utviklingsplanen og sikre justering ved behov

Legge til rette for å utnytte tilgjengelig støtte- og veiledningsmateriell

Ivareta gode arenaer for kompetansedeling og erfaringsdeling i den enkelte barnehage og mellom barnehagene i samarbeid med eier.

Delta i lokale nettverk/møter for styrere for å dele erfaring og øke egen

De ansattes rolle:

De ansatte i barnehagen deltar aktivt i utviklingsprosessene, og være åpen for refleksjon og endring. Her vil pedagogisk leder og barnehagelærer ha et spesielt ansvar sammen med styrer.

De ansatte på hver avdeling kartlegger egne utviklingsbehov i samsvar med Alta kommunes utviklingsplan

De ansatte bruker **litteratur**, observasjon og refleksjon som metode for å utvikle egen praksis

Prinsipper for kollegabasert veiledning kan anvendes

Refleksjoner

(Her kan du skrive ned egne refleksjoner)

Hva har endret seg siden du var barn? Hva er annerledes? Hva er eventuelt bedre eller dårligere? Hvis du skulle gi dagens barn noe fra din egen barndom, hva skulle det vært? Hvorfor er det viktig med stabile voksne i barnehagen? Hvilken kompetanse har du om hvert enkelt barn, som en ny vikar ikke har?

Perioden august, september, oktober 2016

August:

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
31	1	2	3	4	5
32	8	9	10	11	12
33	15 NYTT BHGÅR	16	17	18	19
34	22	23	24 KICK-OFF	25	26
35	29	30	31		

September:

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
35				1	2
36	5	6	7	8	9
37	12	13	14	15	16
38	19	20	21	22	23
39	26	27	28	29	30

Oktober:

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
39					
40	3	4	5	6	7
41	10	11 ASSISTENT PROG.	12 ASSISTENT PROG.	13	14
42	17	18	19	20	21
43	24	25	26	27	28
44	31 KURSDAG MATEMATIKK				

Viktige datoer og felles aktivitet i innkjøringsperioden:

15. august 2016	Nytt barnehageår
24. august 2016	Kick-off samling i Kultursalen
10.. oktober 2016	Verdens dag for psykisk helse - «... fordi livet forandrer seg...»
11. og 12. oktober 2016	Assistentprogrammet
Styresamling	Styremøte og styrerforum
31. oktober	Kursdag med Anne Nakken fra matematikksenteret

TIPS:

Les gjerne om Jåttå-modellen – en lengre tilvenningsperiode i barnehagen som gir tryggere barn;

<http://barnehage.magasinet.udir.no/2016/tryggare-barn-med-lengre-tilvenning/>

Refleksjon:

Refleksjon er nødvendig i vår personlige og faglige utvikling. Barnehageloven og Rammeplan trekker frem refleksjon som metode for utvikling, både for barnehagen som lærende organisasjon og deg selv som menneske som jobber der. Å reflektere over egne holdninger, egen kunnskap og ferdigheter i mellommenneskelig samspill, er den viktigste refleksjon du kan drive med i barnehagen (Gårtner, 2014).

Om gutten på tre år provoserer deg når han «sutrer», hva er årsaken til det?

Er det hans eller ditt ansvar om du blir irritert? Hvem av dere skal endre adferd?

I rammeplan for barnehagen står det; "Systematisk vurderingsarbeid legger grunnlaget for barnehagen som lærende organisasjon. Barnehagen som organisasjon bærer på tradisjoner, sammensatt kompetanse, innforståthet og taus kunnskap som er viktig å sette ord på og reflektere over for å legge grunnlaget for videre kvalitetsutvikling." (Kunnskapsdepartementet 2006, s. 56)

Fordi du har valgt å jobbe i barnehage - må du være endringsvillig! Hva tenker du om det?

Har du noen eksempler på systematisk vurderingsarbeid i din barnehage?

I § 1 Formål i "Lov om barnehage" (2006) finner vi kravene om hva som skal være barnas utbytte av oppholdet i barnehagen. Blant annet skal barn utvikle ulike grunnverdier og egenskaper.

Formålsparagrafen er den overordnede føring og teori bak det som skal være vår praksis. For å møte denne teorien best mulig må du være bevisst egen praksis, egen rolle, eget ansvar. Kort sagt, i overgangen teori – praksis er refleksjon helt nødvendig (Gårtner, 2014).

Nyttige tips i

refleksjonsarbeidet:

- Dialogspillet er et godt redskap for planlagt refleksjon på møter
- Litteratur om refleksjon:

"Kraftfull refleksjon i lærerutdanninga", Kari Søndena (2004).

"Hva tenker du på?", Anne Marie Lundemo Gårtner (2014).

- Se Udir.no; her finnes bla. en film om relasjon med etterfølgende refleksjonsspørsmål:

<http://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/barnehagens-innhold/trivsel/film-vaksne-sitt-ansvar-for-relasjonen/>

Er du dine egne erfaringer og kunnskaper bevisst?

Hva gjør du når du oppdager at din kunnskap kommer til kort, eller er i konflikt med vår praksis og planverk?

Udir gav ut veilederen **"Barns trivsel - voksnes ansvar"** i 2013. Viktigheten med å reflektere over hva de ansatte ser, hører og hva man opplever rører seg i barnegruppen kommer tydelig fram. At de ansatte reflekterer over egn væremåte og samhandling med barn og voksne, og at de ansatte har reflektert over og handler etter samme prinsipper og rutiner for å skape en trygg, oversiktlig og forutsigbar hverdag for barna.

Kan du gi noen eksempler på situasjoner der du har endret praksis gjennom refleksjon.

Tegn på god praksis:

De voksne evner å reflektere over egne verdier, holdninger og handlinger. Refleksjon blir brukt som metode på assistentplanlegging/veiledning, ped.leder møter, avdelingsmøter og personalmøter, samt spontant i hverdagen.

De voksne er endringsvillige. De ansatte lytter til nye ideer, er løsningsfokuset og søker/tar imot veiledning.

De voksne reflekterer sammen med barna. Vi undrer oss sammen med barna, vi har ikke alltid riktig svar, lytter til barnas forslag, vi stiller åpne spørsmål. Det er rom for spontanrefleksjon i hverdagen og planlagt refleksjon på avdelings- og personal møter.

Handlings og refleksjonsmodell: PYT—PRAKTISK YRKESTEORI

“Enhver yrkesutøver har en teori om sin praksis eller yrkesutøvelse, og denne praktiske yrkesteorien er subjektivt den sterkeste faktoren for yrkesutøverens praksis”. (Etter Handal & Lauvås 1990). Med dette begrepet antas det at det finnes en privat, tankemessig beredskap som bygger på egen erfaring og vår informasjon om andres erfaringer. Dette er satt inn i en ramme av teoretisk kunnskap som er ordnet etter verdier vi oppfatter som viktige. For de aller fleste er praksisteorien relativt uryddig, motsetningsfull og ubevisst.

Dine opplevelser opp gjennom barndommen, ungdomsårene og voksenlivet er som et avtrykk i din måte å reagere og tenke på. Når noen roper høyt, hvordan reagerer du da? Og hvorfor reagerer du slik? Når et barn ikke vil kle på seg, hvordan reagerer du da? Hvordan har du erfart dette tidligere? Har dine småsøsken blitt tvunget opp på fanget – for skal man ut – ja da må klærne på? Alle disse avtrykkene bærer vi med oss. Noen er vi beviste på, andre ikke. Noe har vi reflektert over og ønsker å videreføre. Andre er i vår «blindsone», der vi ikke har reflektert, men bare gjør fordi det er slik vi alltid har gjort det.

Gjennom en barnehagedag møter vi på mange situasjoner der vårt «avtrykk» blir utfordret, og det er her vi må bruke tid til refleksjon over hvordan vi møter alle de forskjellige barna vi har i vår barnehage. Vi må aktivt arbeide med vår egne forståelse av oss selv, våre reaksjonsmåter, følelser, tanker og vår egen utvikling. Først da blir vi trygge i våre relasjoner i møte med barna og de utfordringene man kan stå overfor i løpet av en barnehagehverdag. Vi må få et bevist forhold til vår profesjonalitet – *det å være en god voksen for barn.*

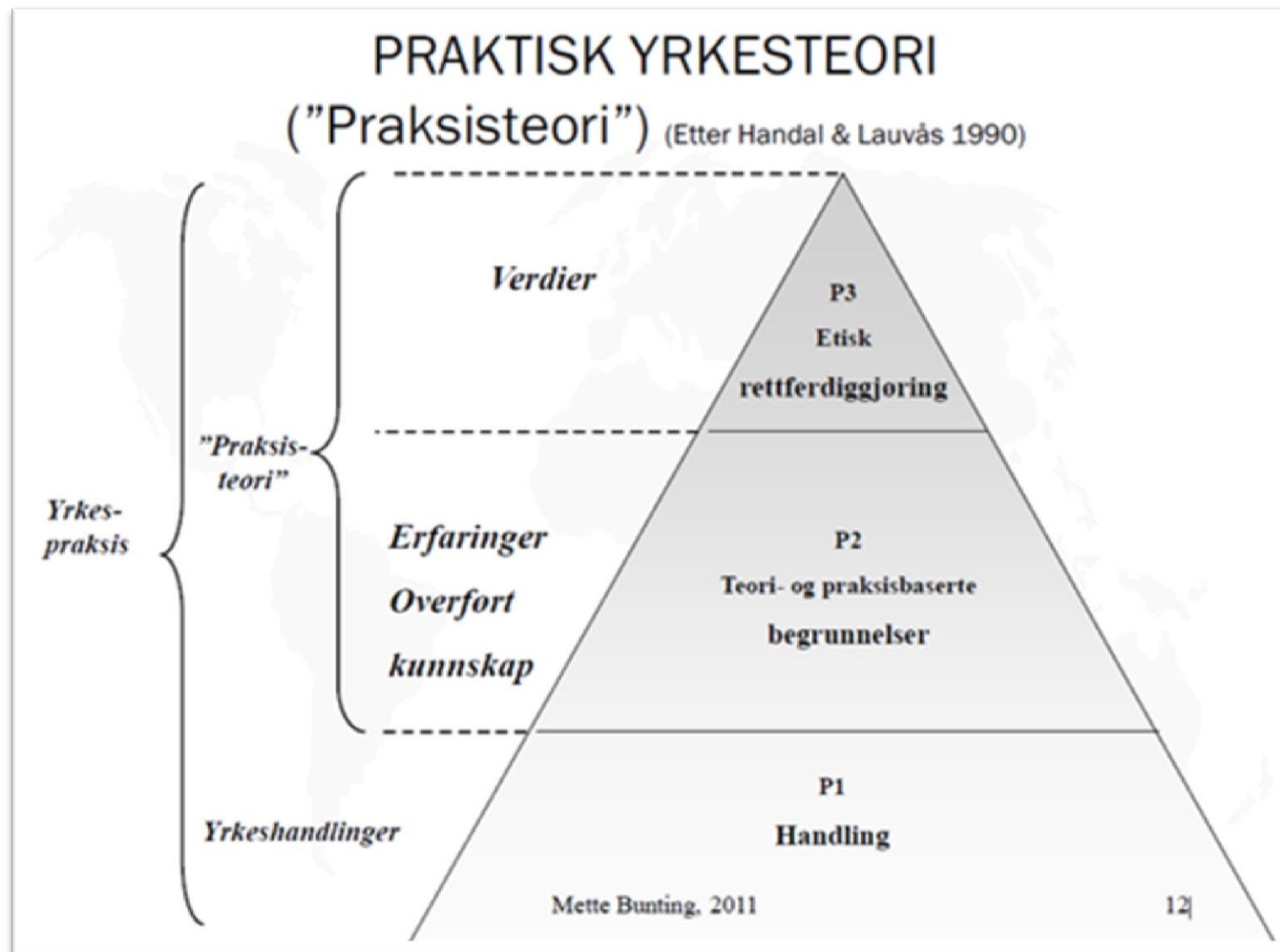
Praksisteori består av:

- Personlige erfaringer og opplevelser
- Overførte kunnskaper, erfaringer og strukturer
- Verdier (av filosofisk, politisk og ideologisk art)

Praksis kan være både handling og refleksjon over den handling man foretar.

I denne prosessen oppstår spørsmål om:

- Begrunnelser for påstander?
- Belegg for påstander?
- Bevisst forhold til det en gjør?

Hvilke voksne i etterkant av din barndom husker du som gode eller dårlige? Hva som kjennetegner disse voksnes væremåter og handlinger? Hva har du i deg av disse menneskene i dag? Hvordan ønsker du å bli husket?

Refleksjon

P1-nivået:

På P1-nivået befinner vi oss på et handlingsnivå. Det handler om samspill med barn, foreldre og kolleger.

P2-nivået:

På P2-nivået beveger vi oss på et mentalt nivå, hvor vi planlegger og begrunner. Her forbereder vi opplegg og funderer på hvordan ting skal gjøres.

Vi leter etter ideer i egen kunnskaps- og erfaringsbase, eller vi søker råd hos andre før vi tar en beslutning.

P3-nivået:

På P3-nivået dreier det seg om etisk refleksjon. Der stiller vi spørsmål om den måten man utfører arbeidet på er riktig eller forsvarlig. I tillegg stiller vi spørsmål om hvilke verdikriterier man bedømmer sin egen praksis fra.

Begrunnelser for undervisning kan være:

- Teoribasert: Stemmer teorien med forhold i virkeligheten?
- Praksisbasert: er det anvendbart eller effektivt?
- Etisk basert: hvilke etiske implikasjoner har praksis? Det handler om å bygge på en moralsk basis.

Det antas at handlings- og refleksjonsmodellen har vært den mest innflytelsesrike veiledningsmodellen i Norge siden 1980-årene. Det er [Gunnar Handal](#) og [Per Lauvås](#) som har utviklet modellen. Modellen har for eksempel stått svært sentralt i [førskolelærerutdanningen](#) siden tidlig på 1990-tallet (Carson & Birkeland 2009).

Veiledningens kjerne blir å hjelpe veisøker til bedre å forstå sin egen praksisteori, det vil si hvilke verdier, erfaringer og kunnskap som ligger bak det man gjør eller planlegger å gjøre. Målet er å skape større bevissthet rundt verdigrunnet som ligger bak den kunnskap man støtter seg til. Veisøker kan få større innsikt i dette ved å måtte begrunne handlingene sine. Veiledningen konsentrerer seg om den teorien som ligger bak praksis. Ved å bli seg mer bevisst hva denne består av, kan man utvikle sitt eget handlingsrepertoar. Fordi verdigrunnet i [praksisteorien](#) ofte kan være motsetningsfylt, blir bevisstgjøringsarbeid ekstra viktig. Spørsmål om hva man selv står for som yrkesutøver og hvilke verdier man bygger sine handlinger ut fra, kan bidra til å styrke yrkesidentiteten. Carson og Birkeland (2009:72-73) beskriver praksisteorien på følgende måte:

Praksisteorien er individuell og vil være ulik fra person til person. Hver enkelt av oss har som yrkesutøver ulik kunnskap, erfaringer og verdier.

- Praksisteorien er i endring gjennom hele livet fordi man får nye erfaringer hele tiden. Dette gjør at verdier kan endre seg selv om de er mer motstandsdyktige mot endring enn kunnskap.
- Alle har en praksisteori selv om man er ny i yrket.
- Praksisteorien er i stor grad ubevisst og vanskelig å sette ord på. De aller fleste er i liten grad klar over hvilke verdier som styrer deres egne handlinger.
- Praksisteorien er ofte usammenhengende, og verdiene kan stå i motsetning til hverandre.

TIPS:

Veiledning er en viktig metode i barnehagen. Du kan få tilbud om veiledning, og/eller du kan be om veiledning.

Refleksjonsspørsmål knyttet til egen yrkesteori og praksis:

- Man vet som oftest hva som er «det riktige» å gjøre, men klarer ikke alltid å gjøre det rette likevel. Hva kommer det av, tror du?
- Hva skal til for at du ønsker å endre praksis? Og hva skal til for at du faktisk skal klare å endre på praksis?
- Hva gjør at man opprettholder en praksis som ikke virker?
- Hvordan forholder jeg meg til endring?
- Tenk på en gang hvor du fikk en annerledes utfordring. Hvordan ble du utfordret? Hva lærte du og hvordan brukte du det på jobb.
- Noen oppgaver eller ansvar er mer ukjente, stressende eller risikable enn andre. Hva er den mest utfordrende oppgave eller ansvar du har tatt? Hvorfor gjorde du det? Hvorfor var det utfordrende? Hva gjorde du for å håndtere saken? Hva ble resultatet?
- Hvordan vil du at barna du arbeider med skal huske deg?
- Hvilke barn forstår du lett?- Og hvilke må du jobbe med for å forstå?

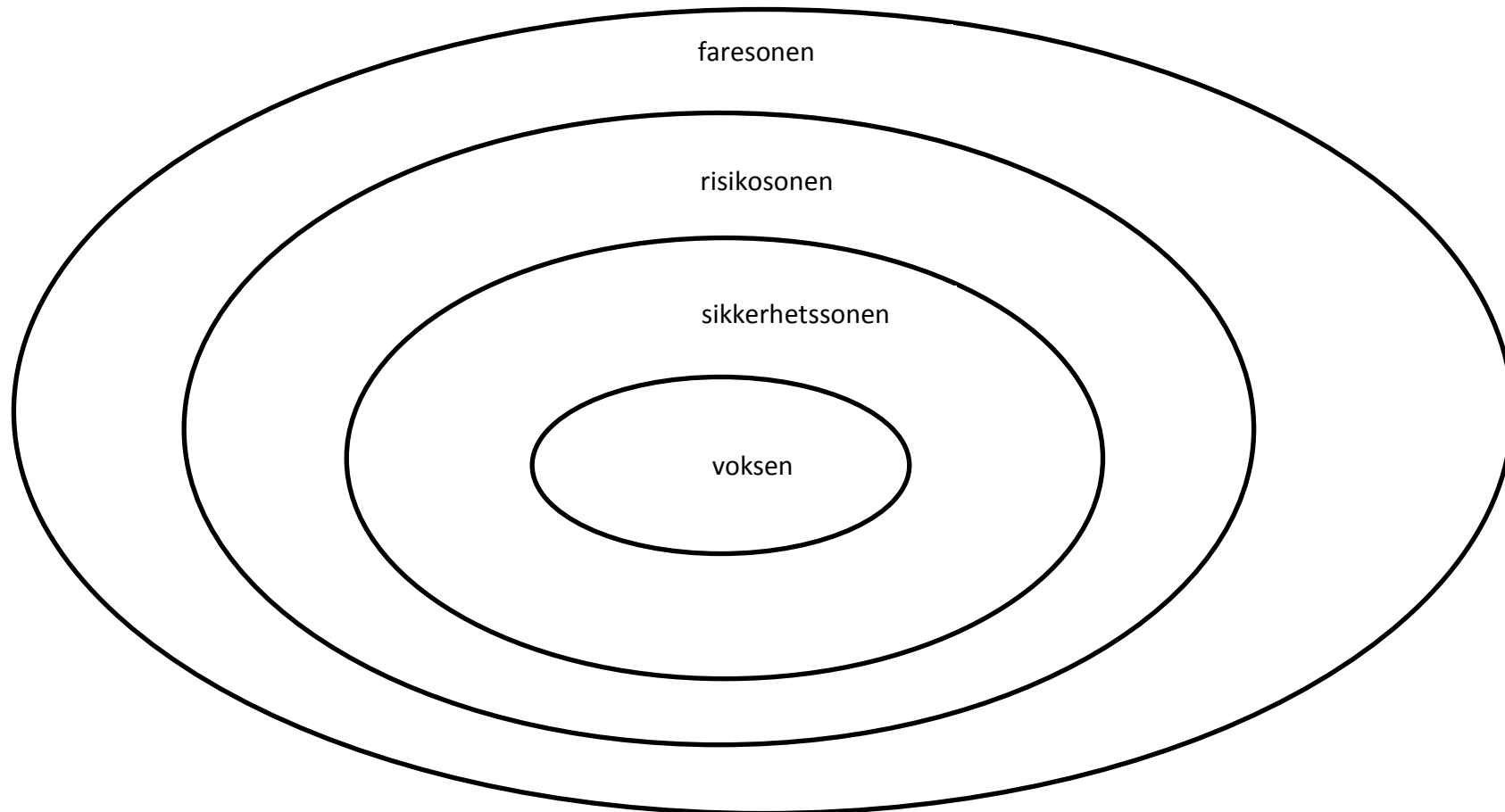
Relasjonssirkelen (hentet fra LP-modellen)

Tegn relasjonssirkelen - Tenk på barna på din avdeling - Sett barnas navn inn i den ringen av sirkelen du syns passer

Sikkerhetssonen: de barna du har god, støttende relasjon til

Risikozonen: de barna du har svak relasjon til

Faresonen: de barna du har dårlig/problematisk relasjon til

Ringstadbekk - krysset

1)

Hva har vært bra med måten vi har jobbet med utviklingsarbeidet på denne perioden?

2)

Hvorfor har det vært bra?

3)

Hva kan bli bedre?

4)

Hvordan kan det bli bedre?

Egne notater

Perioden november og desember 2016

November 2016

	mandag	Tirsdag	onsdag	torsdag	fredag
44		1 LÆRINGS DAG	2	3	4
45	7	8	9	10	11
46	14	15	16	17	18
47	21	22	23	24	25
48	28	29 FELLES PERSONALMØTE	30		

Desember 2016

	mandag	Tirsdag	onsdag	torsdag	fredag
48				1	2
49	5	6	7	8	9
50	12	13	14	15	16
51	19	20	21	22	23
52	26	27	28	29	30

Felles aktiviteter og viktige datoer

01. november 2016	Læringsdag for barnehagen RSK vest. Forelesere: Line Melvold, og Per Anders Nordengen. Tema: Voksenrollen
29. november 2016	Felles personalmøte 18.00 - 21.00 Evaluering, erfaringsdeling Faglig innhold: Anerkjennende voksne
	Felles aktivitetsskveld for personalet i alle barnehager. Kanonballturnering i Finnmarkshallen
November 2016	Felles lysmarkering

Barnesyn

Vårt barnesyn er styrende for vår praksis og skal ligge til grunn for alle valg vi foretar oss i vårt arbeid med barna. Rammeplanen (2006) formidler at arbeidet i barnehagen skal preges av omsorg og likeverdige relasjoner.

Er barnets mening og ønsker like viktig som den voksnes? Skal barnet kunne bestemme like mye som de voksne?

Barnehagen skal være et inkluderende fellesskap med plass til det enkelte barn og det skal preges av omsorg, lek og læring (2006, kap.2,1). Rammeplanen sier mye om hvordan relasjoner bør være mellom voksen og barn i barnehagen. *"Hvordan barn opplever møte med andre, vil påvirke barns oppfatninger av seg selv. Personalet må møte barn på en måte som formidler respekt og aksept, tillit og tiltro. Synet på barn og barndom vil ha konsekvenser for hvordan personalet forstår barns medvirkning"* (Rammeplan 2011, s. 17).

Barnet som subjekt (Berit Bae)

Å se barn som subjekt, vil medføre konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage.

Samfunnets syn på barn og oppdragelse er stadig i endring, og nyere forskning viser til at barn bør sees som subjekter helt fra begynnelsen av livet, og ikke bare som objekter som skal påvirkes og formes.

Forskningen viser at små barn er sosiale vesener, som via kroppslige handlinger og nonverbale kommunikasjonssignaler søker og går inn i relasjon til andre. Det kommer fram at de er i stand til å signalisere egne hensikter og grenser (for eksempel når de vil ha pause fra interaksjonen med omsorgspersonen), eller at de er usikre og trenger veiledning, og lignende.

For å komme inn i konstruktive dialoger og samhandlingsmønstre forutsettes at omsorgspersonene rundt barnet er i stand til å se og tolke dets kroppslige og nonverbale kommunikasjonssignaler. Å møte barn som subjekt er altså ikke noe som trer i kraft etter hvert som de vokser og får språk. Utfordringen ligger

der helt fra de kommer til verden.

Gi eksempel på hvordan småbarn kan formidle mening før de får talespråk.

Hva kan barnet formidle når det gråter?

Barn lærer best gjennom samhandling med andre hvor kommunikasjon er en grunnleggende faktor, og hvor barnet er en aktiv deltaker i egen læring. Gode relasjoner mellom voksen og barn samt barn imellom, danner grunnlaget for et godt læringsmiljø. Slik vil det være en del av et større sosialt fellesskap.

Sosiokulturelt læringsperspektiv er et sosialt fenomen som skjer i en samspillsituasjon der både språk og sosiale forhold bidrar til kunnskap. Språket er et viktig redskap for sosialt samspill og sosialisering – for å kommunisere med andre og for å ha en indre tale som er grunnlag for tanken/læring hos det enkelte barn (Vygotsky). I et sosiokulturelt læringsyn vektlegges det at mennesket ikke lærer i et vakuum, men at all læring foregår i en sosial kontekst.

Hvilke sosiale kontekster påvirker barnet mens det er i barnehagen?

Vygotsky var opptatt av barns proksimale utviklings-/vekstsone. Med det mente han at utviklingen går fra det sosiale til det individuelle – at barn kan klare å gjøre noe sammen med andre før de mestrer alene. Det kan enkelt forklares slik at det som barnet får støtte til å mestre med hjelp av en voksen en dag, kan barnet ved hjelp av veiledning og støtte, øve seg gradvis til å mestre alene i fremtiden. Barnehagene bør derfor ha fokus på enkeltbarn for å kunne legge til rette for lærings situasjoner hvor barnets proksimale vekstsone er i fokus.

Barns læring er kontekstuell – det vil si at den ikke kan løsrives fra sin sammenheng. Barn lærer ved hele seg – gjennom bruk av sanser, lek, erfaring, interesse, utforskning og mestring. Her er trygge rammer, nære, varme relasjoner til voksne, samt barnets indre motivasjon en grunnleggende forutsetning for læring. For å sikre god læring er det også viktig med gjenkalling av kunnskap. Når barn opplever voksne som er gode rollemodeller og veiledere – voksne som sprer entusiasme og begeistring og aktivt er med på å bearbeide sammen med barnet gjennom å lytte, observere, samtale og reflektere, vil barnet lettere kunne gjenkalle kunnskapen og overføre den til senere lærings situasjoner.

I barnehagene ser vi på hele dagen som viktige lærings situasjoner for barn. Uformelle hverdags situasjoner er like viktige som planlagte aktiviteter. Gjennom å ha fokus på barns interesser og ved å legge til rette for et miljø hvor barnet er aktiv medskaper og kan påvirke sin hverdag, mener vi at barnet får en indre motivasjon hvor læring har sin grobunn.

Tenk over hvilke rutinesituasjoner vi har i barnehagen som kan være viktige lærings situasjoner for barn.

Hvilke rutinesituasjoner kunne vi brukt bedre med tanke på barns læring?

Hvilke situasjoner er vi gode til å utnytte til læring? Hvordan gjør vi det?

Læringssyn

Barnehagen utgjør første etappe i utdanningsløpet for de fleste innbyggerne i dagens Alta. I 2006 ble barnehagen lagt under Kunnskapsdepartementet, og med det fikk man økende fokus på læring allerede i barnas første leveår. I debatten om barnehagen er det imidlertid ulike syn på hva slags læring det skal være tale om. Mange bekymrer seg for at barnehagen skal bli for «skolsk». Barnehagelærerne legger vekt på lekens betydning - også som læringsfremmende aktivitet.

Barnehagens helhetlige læringssyn

Gjennom barnehagens formålsparagraf er vi forpliktet til å jobbe ut fra et helhetlig læringssyn. Her fremmes et helhetlig læringssyn hvor omsorg, lek, læring og danning skal sees i sammenheng. I internasjonal sammenheng er det dette som framheves som det unike ved den norske barnehagen.

Praksisfortelling

En dag barna i Siggerud gård vasket hendene før måltidet, oppdager Mads på 3 år at det kommer skum opp av sluket. Mads peker forundret på såpeskummet som stiger opp fra sluket. En voksen spør Mads og de andre barna om hvor de tror såpeskummet kommer fra.

Dette ble starten på et "skumprosjekt" de ansatte og barna i barnehagen bygde videre på. De malte såpebobler, de sang om såpebobler, de tegnet såpebobler. Så gikk de på skumjakt i naturen. Barna fant skum på gress-strå, og de fant skum i bekken.

Hva hvis de voksne bare hadde sagt til Mads: «Sånn blir det når man vasker hender»? Tenk hva barna og de ansatte hadde gått glipp av!

Historien viser hvordan medforskende ansatte kan bygge videre på barnas nysgjerrighet og undring som grunnlag for videre læring og nye opplevelser. Her får barnet medvirkning i sin egen læreprosess og dermed lagt et grunnlag for lysten til å lære mer.

Har du egne erfaringer der barnet gjennom egen aktivitet oppnår ny/ bredere læring på bakgrunn av kunnskap de hadde fra før?

Spørsmål til refleksjon

Hvilket barnesyn har du? og hvordan viser du det i praksis?

Hva betyr barns medvirkning for deg? Hvordan praktiserer du det?

Hvor ofte reflekterer du med barn? Hva slags tematikk gir du barn mulighet for å drøfte?

Klarer vi i vår barnehage å imøtekomme FNs barnekonvensjonens og nasjonalt lovverks krav om barns selvstendige rettigheter?

BARNEHAGENS MESTRING:	I STOR GRAD	I VARIERENDE GRAD	IKKE TILFREDSSTILLENDE GRAD
Hvert barn blir betraktet som handlende subjekter			
Hvert barn får bli hørt og sett			
Hvert barn får medvirke			
Hvert barns perspektiv blir tatt på alvor			
Hvert barns mening tillegges vekt			

Hvis du fikk noen røde svar – hvordan kan dere jobbe med dette. Trenger vi å jobbe med de gule svarene?

Barns medvirkning

«Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet». (Barnehageloven § 3 Barns rett til medvirkning).

Denne loven er forankret i FNs barnekonvensjon om barns rett til å medvirke og retten til å si sin mening i alt som vedrører barnet selv. Barn har rett til å uttrykke seg og få innflytelse på alle sider i sitt liv i barnehagen.

Hva er medvirkning?

Vi kan si at forstavelen «med» leder oppmerksomheten mot at det er noe vi gjør sammen med andre eller i et fellesskap. Begrepet kan forstås som å gjøre noe sammen som fører til noe; at man er med å påvirke at noe skjer, og kjenner at egen deltagelse bidrar til endring. En måte å oppfatte barns rett til medvirkning er å si at hvert barn har rett til å erfare at deres stemme blir tatt på alvor og har virkning i fellesskapet.

For å kunne møte barn slik at de erfarer at det er rom for å uttrykke seg ut fra egne premisser, må barnehagepersonalet reflektere over hvordan man forholder seg til barnas forskjellige uttrykksformer i dagligdags praksis. Et bevisst forhold til forskjellighet i barnegruppen er en viktig forutsetning for å kunne ivareta alle barns rett til medvirkning.

Hvordan lager dere rom for den stille og den hørbare? Hvordan hjelper dere ulike barn til likeverdig samspill?

Medvirkning er basert på et syn på barn som deltagende subjekter, og det innebærer at voksne må kunne lytte slik at alle barn kjenner at deres erfaring er viktig. Ikke minst ved uoverensstemmelser/konflikter barna imellom er det viktig å gi tid og plass slik at alle parter synspunkter får anledning til å komme fram. Her legges et grunnlag for at barn erfarer at egne opplevelser og perspektiv er verdt å komme med, også når de er ulike andres. På denne bakgrunn kan

ikke barns medvirkning begrenses til en aktivitet som skjer i visse situasjoner eller på visse tidspunkter i uka, eller bare til å følge visse metoder/opplegg for å innhente barns synspunkter.

For å realisere paragrafen om barns medvirkning er det derfor nødvendig at personalet bruker tid på å bevisstgjøre og reflektere ulike syn på barn og læring/utvikling. Parallelt må en ta i bruk systematiske metoder hvor en forsøker å få tak i barns synspunkter; og det som kommer fram må brukes som utgangspunkt for refleksjon og få betydning i praksis.

På hvilke måte trekker du inn barns medvirkning i hverdagen? Hvordan legger du til rette for dette i planer og rutiner?

Det må jobbes på flere plan, både med bevisstgjøring av voksnes holdninger og kommunikasjonsformer, og med å utvikle systematiske arbeidsformer for å innhente og følge opp barns synspunkter i planlegging og vurdering. En slik satsing er i tråd med departementets vurderinger i forarbeidet til ny lov om barnehager hvor det sies «**Barns rett til medvirkning krever kompetente voksne som har gode og oppdaterte kunnskaper om og respekt for barn.**» (Ot. prp. nr. 72, s. 36). Bare med en slik ballast blir det mulig for barnehagelærere og barnehagepersonalet å utøve et faglig skjønn og vurdere hvordan de kan imøtekomme barns rett til å bli hørt og være med å bestemme, uten at det setter dem i situasjoner som går ut over andre sider ved deres liv og læring.

Hvordan kan du forstå det en ettåring formidler til deg? Er den sinte tre-åringen berettiget i sitt uttrykk?

Når vi diskuterer hvordan barn skal være medvirkende og medbestemmende, er det viktig å se på balansen mellom muligheter og begrensinger for barns ansvarlighet og delaktighet. Vi vil her rette oppmerksomheten mot det motsatte av ansvarlighet – nemlig barns rett til uansvarlighet. Barn kan ikke bli stilt til ansvar for sine handlinger på lik linje med voksne. Her ligger nettopp noe av friheten i det å være barn, nemlig frihet fra ansvar. Vi vet at barn som blir pålagt mye ansvar kan «miste» barndommen sin. (Tema hefte om barns medvirkning. S34.)

TIPS:

<https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvens/id440489/>

http://www.udir.no/globalassets/upload/barnehage/pedagogikk/temahefter/temahefte_om_barns_medvirkning.pdf

Tips til materiell for arbeid med barns medvirkning:

Litteratur: Berit Bae (1996).(2004). (2005)

Barnesamtaler/ Intervju

Temahefte om barns medvirkning.

Entreprenørskap; Klart Vi kan.

Andre tegn på god praksis

- Voksne ser barns uttrykk og tar dem på alvor.
  - Viser barnet at de ser barnet, ser det barnet ser og viser interesse for det barnet formidler og er opptatt av.
- Voksne som er i samhandling med et barn, lar seg ikke avbryte i samspillet.
- Den voksne kan hjelpe å sette ord på barnets følelser, inntrykk og uttrykk, og anerkjenne barnets opplevelse av en situasjon.
- Personalet er aktivt til stede i barns hverdag. – de er der barna er, sitter på barnets nivå, vendt mot barna, felles fokus med barna.
- Personalet følger barns fokus; den voksne er opptatt av det samme som barnet.
- Voksen formidler et positivt budskap til barnet:
  - Jeg bryr meg om deg,
  - Jeg interesserer meg for det du er opptatt av,
  - Jeg kan hjelpe og støtte deg,
  - Jeg er tilgjengelig for deg

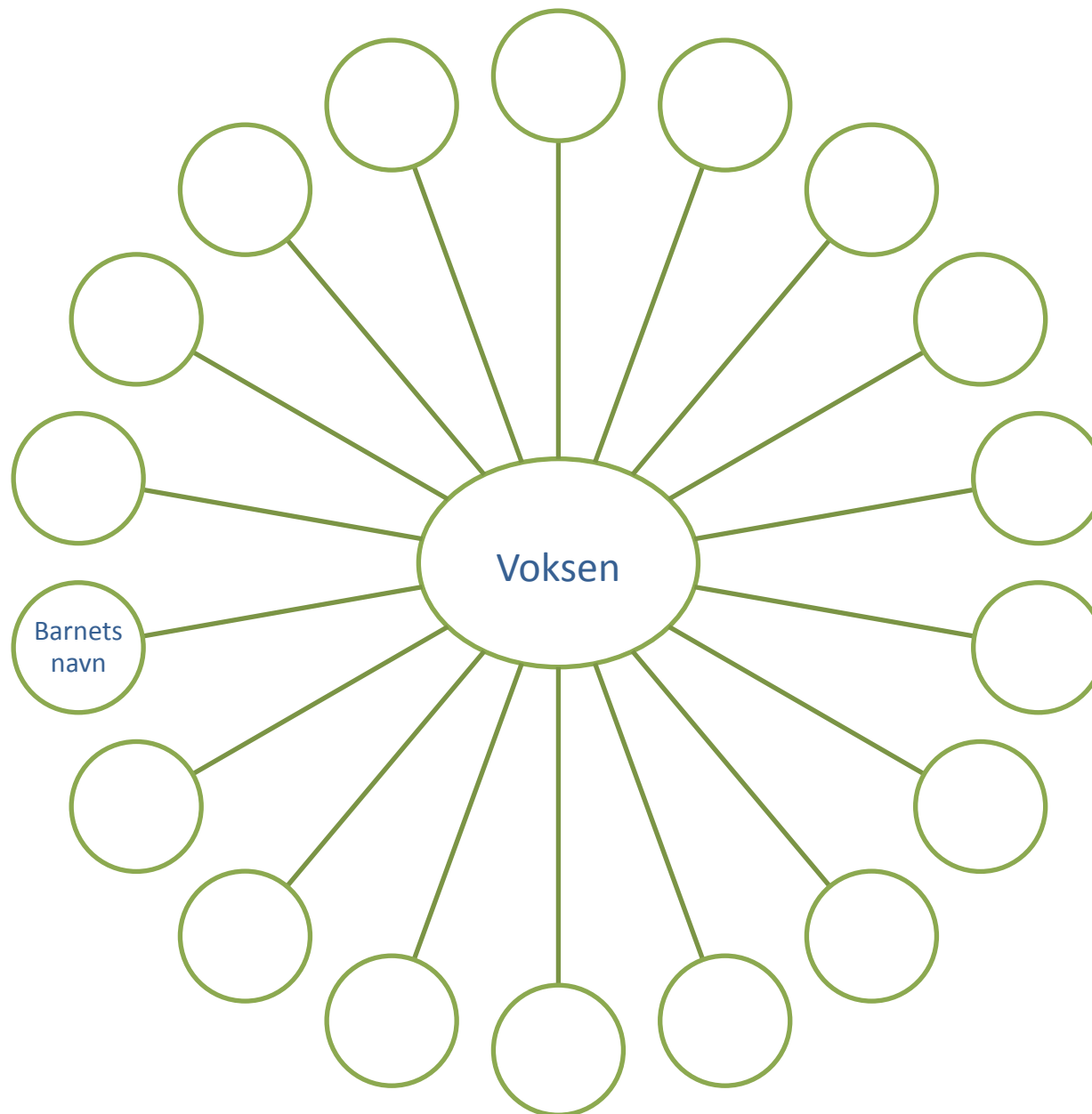
Sosiogram

Lag et sosiogram
over de voksnes
henvendelser
overfor barna på din
avdeling

Observer gjerne
hverandres samspill i
ulike situasjoner på
ulike tider av dagen

Rød pil for
korrigerende

Blå for god dialog

Ringstadbekk - krysset

1)

Hva har vært bra med måten vi har jobbet med utviklingsarbeidet på denne perioden?

2)

Hvorfor har det vært bra?

3)

Hva kan bli bedre?

4)

Hvordan kan det bli bedre?

Egne notater

Perioden januar, februar, mars 2017

Januar

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
1	2	3	4	5	6
2	9	10	11	12	13
3	16	17	18	19	20
4	23	24	25	26	27
5	30	31			

Februar

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
5			1	2	3
6	6	7	8	9	10
7	13	14	15	16	17
8	20	21	22	23	24
9	27	28			

Mars

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
9				1	2
10	5	6	7	8	9
11 OBS!	12	13	14 BARNEHAGEDAGEN	15	16
13	19	20	21	22	23
13	26	27	28	29	30

Felles aktiviteter og viktige datoer

Uke 11	Felles foreldremøte med temaet mobbing – et møte for barnehagene på vest siden- et møte for bhg på østsiden ICDP – kurs
	Foreldrestøttene arbeid- prosjekt for noen barnehager i samarbeid med RSK
14. mars 2017	Barnehagedagen, tema er «Lek og lekens betydning for vennskap»

Anerkjennende voksne

An = stå bi, være ved

Erkjenne = sannhet – ærlighet – å gå i seg selv. Å gi seg selv lov til å komme nær, å bli kjent med det som er.

Parallelt med at barnehagens plass i oppvekstbildet har forandret seg, er også synet på barn og oppdragelse i endring. Sentralt i dette skiftet er at barn sees som subjekter helt fra begynnelsen av livet, og ikke bare som objekter som skal påvirkes og formes, jfr. forrige kapittel.

Å anerkjenne barn som subjekt betyr å møte den enkelte som et individ som kan forholde seg til seg selv, med rettigheter i forhold til egne tanker og følelser. Å behandle barn som subjekt – med respekt for deres opplevelsesverden – er viktig ikke bare for å styrke barnets selvfølelse og mentale helse, men også for å unngå mobbing og utvikling av voldstendenser. Å møte barn som subjekt er vitalt for å legge grunnlag for medmenneskelighet og konstruktive relasjoner både i barnehage og andre steder.

Anerkjennelse er ikke noe du har, men noe du er. Berit Bae sier at anerkjennelse handler om å se sammenhenger og hvordan vi påvirker hverandre gjensidig i relasjoner.

Anerkjennelse handler om gjensidig likeverd, vi må kunne ta andres perspektiv opp i oss selv, og kunne skille mellom hva som foregår i vårt eget og andres selv.

Å møte noen med anerkjennelse forutsetter selverkjennelse, det vil si bevisstgjøringsarbeid i forhold til egne tanker og følelser.

En anerkjennende holdning gir rom for å utrykke både likhet og ulikhet, og gir mulighet for å vise nærhet og innlevelse, parallelt med å utrykke avgrensning og forskjellighet.

Tenk over følgende utsagn:

Det er alltid de voksne som har ansvar for relasjonen. Kan man like alle barn like godt, eller er det greit å ha en nærmere relasjon til et/ noen få av barna?

«De voksne har størst makt i forholdet til barn.» Stemmer dette utsagnet? Hvis ja- hvordan skal den voksne forvalte sin makt?

Hvem blir du i møtet med barn på din avdeling? Hvem lar du barnet «bli» i samspill med deg?

Hvordan viser du barn at de er verdifulle akkurat slik de er?

Det den enkelte bærer med seg fra egen barndom og oppdragelse vil kunne påvirke kommunikasjonsstilen veldig. Det er mulig og "å sitte fast" i en vurderende og dømmende kommunikasjon, mens en ønsker å være anerkjennende. Det kreves en bevissthet og vilje hos voksne til å jobbe med egen kommunikasjon for at den i praksis skal kunne fungere anerkjennende

For at det skal kunne utvikles en god balanse mellom mennesker, bør man utvikle evne og vilje til å ta ansvar for andre mennesker som man møter i hverdagen. Dette innebærer å prøve å skape gode omsorgsfulle relasjoner og vise omsorg for hverandre i konkrete dagligdagse situasjoner. Gjensidigheten i relasjonen innebærer at for å forstå barnet må den voksne også stilles spørsmål ved egen væremåte. Vi trenger å se nærmere på hvilke verdier som er innebygd i ulike relasjons- og kommunikasjonshandlinger.

Tilstedeværelse

Helhjertet tilstedeværelse, god øyekontakt og god fysisk kontakt er viktig. Dersom øynene sier nei (*fordi jeg egentlig ikke vil*) og munnen ja (*fordi jeg må jo bare gjøre det*), blir den voksne utydelig. Barnet vet at øynene er mer i direkte kontakt med sjelen enn munnen, og barnet stoler derfor best på det de leser i våre øyne. Den voksnes blick er viktig, og vi kan oppmuntre et barn gjennom et varmt blick. Van Manen, 1993

Tegn på god praksis

1. Forståelse.

Å forstå et barn ut fra egne forutsetninger vil si å få tak i hensikten bak handlingen. En forutsetning for forståelse er at vi må lytte etter mer enn ordene.

2. Bekreftelse.

Vi må også kunne kommunisere tilbake at vi forstår. Dette er trygghetsskapende.

Anerkjennelse er ikke det samme som ros. I stedet for å komme med vurderende utsagn, bør vi få barna til å reflektere gjennom å stille åpne spørsmål.

3. Åpenhet.

Å forstå og lytte til barnet, vil si at den voksne må tåle å ikke vite hva barnet vil si/gjøre i neste øyeblikk. Denne åpenheten viser vi til barna gjennom et åpent/undrende ansikt og vi stiller åpne spørsmål. Ved at vi voksne styrer kommunikasjonen mindre, kommer vi barna nærmere, ved at de vil la oss få ta del i deres opplevelser.

4. Selvrefleksjon og avgrensing.

En anerkjennende væremåte forutsetter at den voksne kan skille mellom egne behov/følelser og barnets.

Det er nødvendig å reflektere over egen væremåte og ta andres perspektiv. Hvordan opplever barna meg? En anerkjennende væremåte forutsetter at en har fokus både på seg selv og barnet. Bare da kan vi få et helhetlig bilde av relasjonen.

Det gode blikket er et velvillig blikk

*Det gode blikket ser ting i beste mening, leter etter muligheter for å forstå barn,
relasjoner og situasjoner på mange ulike måter.*

Ninni Sandvik

TIPS:

<http://www.udir.no/Barnehage/Stotteressurser/filmer-fra-barnehagehverdagen/den-gode-samtalen/>

<http://www.udir.no/Barnehage/Stotteressurser/filmer-fra-barnehagehverdagen/vaksne-sitt-ansvar-for-relasjonen/>

Foreldresamarbeid

Det er foreldrene som har ansvaret for barns oppdragelse. Dette prinsippet er nedfelt i barnekonvensjonen og i barneloven 8. april 1981 nr. 7. Barnehagen representerer et kompletterende miljø i forhold til hjemmet.

Barnehageloven pålegger i sin formålsparagraf foreldre og barnehage et samarbeid;

«Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling.» (Barnehageloven § 1 Formål)

Foreldre og barnehagens personale har et felles ansvar for barns trivsel og utvikling. Det daglige samarbeidet mellom hjem og barnehage må bygge på gjensidig åpenhet og tillit. Foreldre må kunne stole på at de kan ta opp det som opptar dem i forhold til barnet og barnehagen, selv om det skulle innebære kritikk. Foreldre må også være trygge på at barna deres blir sett og respektert og får delta i et fellesskap som gjør dem godt.

Hva kan du gjøre i hverdagen for å trygge foreldrene på at deres barn blir sett og ivaretatt i barnehagen?

Hvordan jobber vi for å fremme et best mulig foreldresamarbeid? Et samarbeid som igjen kan bidra til å fremme barns psykiske helse?

”Alt barnehagen gjør, skal ha barnets beste som grunnlag, og et nært samarbeid med hjemmet er viktig for å støtte barnets utvikling. Relasjonen mellom barnehage og hjem må være preget av åpenhet og likeverd. Personalet har ansvar for å samarbeide med alle foreldrene på en slik måte at de opplever seg sett, hørt og inkludert. Det er viktig for foreldrene at personalet viser interesse for barnet deres og opptrer som tilstedeværende og trygge.” (Barns trivsel—voksnes ansvar)

Hvordan kan du gjøre dette dersom du og foreldrene er svært ulike (f.eks. livsstil, barnesyn, religion, klesstil o.l.)

Barnas viktigste omsorgspersoner er foreldrene, men barna tilbringer mye tid i barnehagen og har dermed behov for at også vi etablerer en trygg tilknytning sammen med dem. Sammen med foreldrene skal vi hjelpe barn til å lære å forstå og regulere sine følelser. Det vi voksne legger inn av omsorg, trøst, ømhet, glede og latter, kommer ut igjen som psykisk helse og mestring hos barna.

En god voksen preget av varme, engasjement, faste og rasjonelle regler samt en åpen toveis kommunikasjon bidrar til utvikling av følelsesmessige, trygge og sosialt velfungerende mennesker.

Hvordan kan du sikre en åpen og god kommunikasjon dersom du og foreldre ikke har et felles språk å kommunisere på?

Motsatt vil en voksen preget av følelsesmessig distanse, rigide regler og manglende tilpasning til barnets behov kunne forbindes med angst, dårlige sosiale relasjoner og et høyt aggresjonsnivå. Vi skal anerkjenne barnas følelser også når vi ikke helt forstår de, eller er enige med dem.

Det er av avgjørende betydning for hvorvidt man skal lykkes med et utviklingsarbeid i barnehagen at foreldrene kjenner til og støtter opp om dette arbeidet.

Metoder vi jobber med må gjøres kjent for foreldre slik at de fra sitt ståsted kan gjøre sitt. Hvilken rolle har f.eks foreldre som voksne for andre barn i barnehagen? I forhold til inkludering, forebygging av mobbing osv.

Hvordan kan de fra sitt ståsted være med og bidra til å fremme en god psykisk helse hos sitt/sine barn, og også andre barn de møter?

Hvordan kan vi i barnehagen bidra/hjelpe/veilede foreldre som ”sliter” med å skape/opprettholde en trygg tilknytning til sine barn?

ICDP (International Child Development Program)

ICDP er et enkelt, helsefremmende og forebyggende program som har som mål å styrke omsorgen og oppveksten for barn og unge. Det retter seg mot omsorgsgivere og skal styrke deres omsorgskompetanse. Nyere forskning viser at barnets samspill med sine nærmeste omsorgsgivere er avgjørende for barnets helhetlige utvikling. ICDP har som sin grunntanke at den beste måten å hjelpe et barn på, er å hjelpe barnets omsorgsperson(er), og at den mest virkningsfulle strategien er å støtte og bevisstgjøre barnets stabile omsorgsnettverk. ICDP setter eksisterende forskning om barn og barns utvikling i system. Programmet har de 3 dialoger og 8 tema for godt samspill, som enkle hjelpemidler for å bevisstgjøre omsorgspersoner på viktigheten av godt samspill med sitt barn for å sikre barnet en sunn følelsesmessig og mental utvikling.

Barnehagelærere og assistenter kan gjennom dette programmet bli bevisst på kvaliteten av omsorgen og på det samspillet som er nødvendig for barnets følelsesmessige stabilitet, tilknytning og utvikling av ferdigheter.

ICDP - 8 temaer for godt samspill:

- 1) Vis positive følelser – vis at du er glad i barnet
- 2) Juster deg til barnet og følg dets initiativ
- 3) Snakk med barnet om ting det er opptatt av og prøv å få i gang en "følelsesmessig samtale"
- 4) Gi ros for det barnet klarer å gjøre, og vis anerkjennelse
- 5) Hjelp barnet til å samle oppmerksomheten sin, slik at dere har felles opplevelse av det som er rundt dere
- 6) Gi mening til det barnet opplever av omverdenen ved å beskrive det dere opplever sammen og ved å vise følelser og entusiasme
- 7) Utdyp og gi forklaringer når du opplever noe sammen med barnet
- 8) Hjelp barnet til å kontrollere seg selv ved å sette grenser for det på en positiv måte: ved å lede det, vise positive alternativer og ved å planlegge sammen

Kom med konkrete innspill/forslag på situasjoner der du kan gjennomføre disse åtte temaene.

Tegn på god praksis

Foreldre blir møtt når de leverer barna og når de henter barna,

Personalet kan fortelle foreldrene om barnets dag; lek, samhandling, opplevelser.

Personalet kan ta opp «vanskelige ting» med foreldrene på en respektfull måte.

Foreldrene kan ta opp vanskelige ting med personalet uten å bli møtt med forsvar.

Barneperspektivet

* Lyser ansiktet ditt opp når jeg kommer inn i rommet?

* Har du det voksne, varme blikket?

* Ser du meg når jeg trenger det som mest?

* Er jeg verdifull for deg og tror du jeg opplever det slik?

TIPS

Buf.dir utgir mange gode informasjonsbrosjyrer til foreldre

Følgende temaer tas opp:

- adopsjonsfamilien
- barn og fedre
- barn og fysisk aktivitet
- barn og unges medie verden
- foreldre til barn beste
- mobbing barn og unge
- syke barn i familien
- små barns sorg
- spiseforstyrrelser og overvekt bandt barn og unge

Disse kan lastes ned her:

<http://bestill.bufdir.no/pub/familievern/foreldreveiledning/temahefter>

Tips til alternative foreldremøter finner dere her:

<http://www.fubhg.no/foreldremoete-paa-en-annen-maate.358366.no.html>

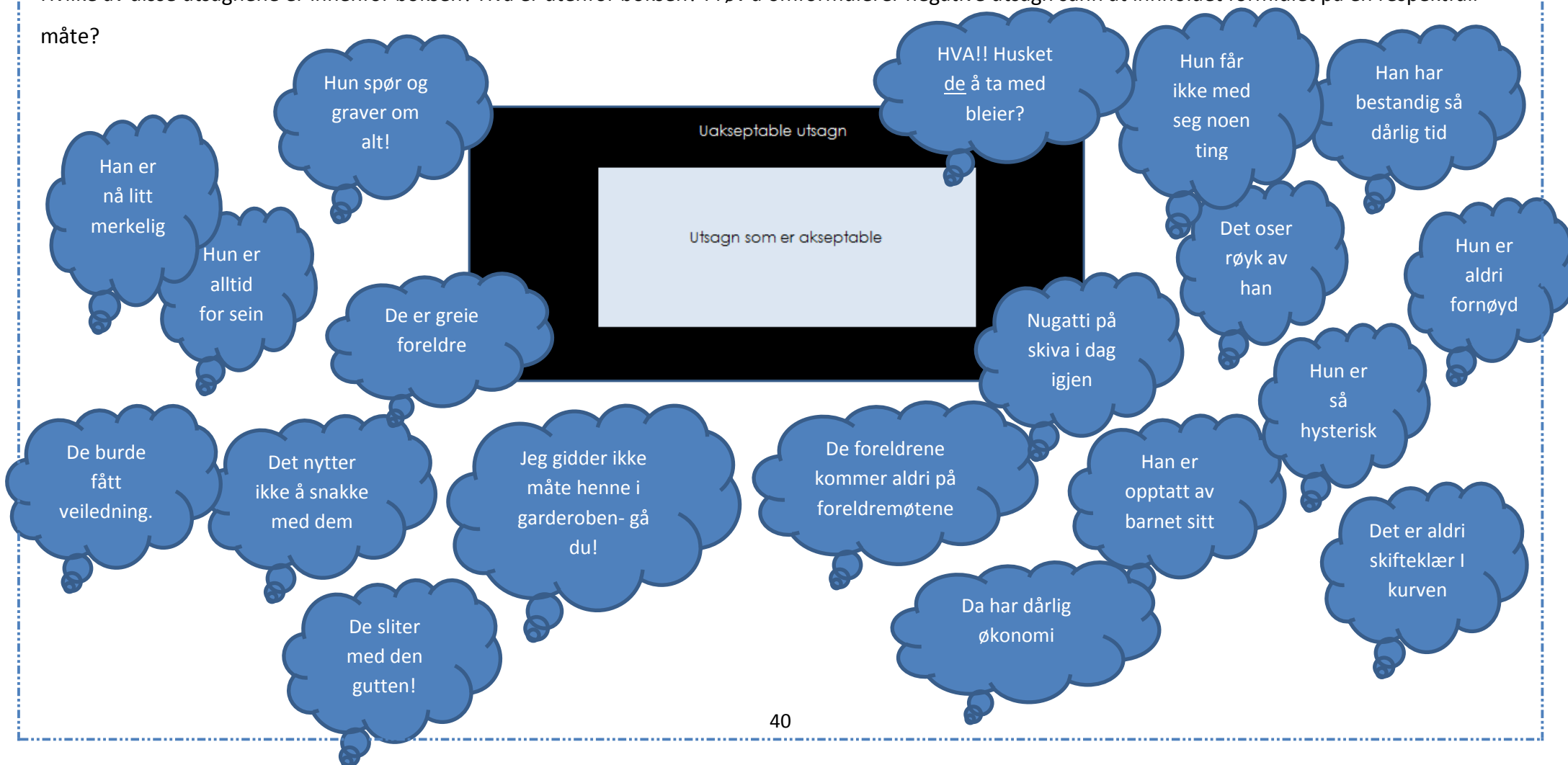
Refleksjonsspørsmål

Finnes det vanskelige foreldre?

Omtaler du alle foreldre på en respektfull måte? Kan du stå inne for alle utsagn om alle foresatte dersom du blir konfrontert med dem?

Hva gjør du når noen omtaler foresatte på en negativ /respektløs måte?

Hvilke av disse utsagnene er innenfor boksen? Hva er utenfor boksen? Prøv å omformulerer negative utsagn sånn at innholdet formidlet på en respektfull måte?

Egne notater

Ringstadbekk - krysset

1)

Hva har vært bra med måten vi har jobbet med utviklingsarbeidet på denne perioden?

2)

Hvorfor har det vært bra?

3)

Hva kan bli bedre?

4)

Hvordan kan det bli bedre?

Perioden april, mai og juni 2017

April

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
14	3	4	5	6	7
15	10	11	12	13	14
16	17	18	19	20	21
17	24	25 FELLES PERSMØTE	26	27	28

Mai

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
18	1	2	3	4	5
19	8	9	10	11	12
20	15	16	17	18	19
21	22	23	24	25	26
22	29	30	31		

Juni

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
22				1	2
23	5	6	7	8	9
27	12	13	14	15	16
25	19	20	21	22	23
26	26	27	28	29	30

Felles aktiviteter og viktige datoer

25. april 2017

Felles personalmøte

Overganger

I løpet av barnehagetiden kan et barn oppleve to overganger hvor de opplever å gå fra å være eldst til å være yngst. Dette gjelder overgangen fra småbarnsavdeling til stor avdeling og overgang fra barnehage til skole.

I St.meld. nr. 16 vektlegges tidlig innsats for livslang læring. Tidlig innsats handler om at utdanningssystemet skal legge til rette for at alle inkluderes i gode læringsprosesser tidlig. God kvalitet og sammenheng i utdanningssystemet kommer alle barn, unge og voksne til gode, og har særlig stor betydning for grupper og individer som står i fare for å ikke lykkes i utdanningssystemet.

Barn og unges læringsmuligheter må bygges opp stein på stein. For de yngste barna er fortsatt motivasjonen sterk og mulighetene mange. Å oppleve sammenheng mellom barnehage og skole og være trygg i overgangsfasen gir et godt grunnlag for det videre opplæringsløpet. (fra Udir.no)

Refleksjon

Hvordan kan vi legge til rette for gode overganger?

Det kreves en bevisstgjøring av voksnes forhold til:

Barns medvirkning

Omsorg

Barns lek

Barnehagens læringsmiljø

Tilknytning

Relasjoner

Bevistgjøring og kunnskap om overganger

Tilknytning i barnehagen

Det finnes to grunnleggende behov hos ethvert menneskebarn: Behovet for beskyttelse og omsorg, og behovet for å undersøke og mestre verden. Begge er grunnlaget for trygghet og livsglede. Circle of Security (COS), Trygghetssirkelen på norsk, har som mål å fremme trygg tilknytning mellom barn og omsorgsperson. Målsettingen er å styrke tilknytningen mellom foreldre / voksen og barn når barn har, eller er i risiko for å utvikle tilknytningsproblematikk. Dette for å styrke barnets utvikling av selvregulering, sosial kompetanse og forebygge skjevutvikling. Å jobbe med Trygghetssirkelen i barnehagen som pedagogisk metode er med andre ord tidlig innsats. Et barn med trygg tilknytning blir en tryggere tenåring og en trygg voksen. Metoden er i utgangspunktet tenkt brukt på barn i alder 11 mnd. til 6 år, men er også brukt i forhold til barn under 11 mnd. og skolebarn opp til 10-11 år.

Tilknytning og utvikling

May Britt Drugli, professor i pedagogikk ved NTNU Drugli viser til forskning der det kommer frem at rundt 35 % av barna mangler trygg tilknytning til foreldre når de begynner i barnehagen. Hun sier videre at emosjonell tilknytning og følelser hos barn har vært et forsømt område i barnehagedebatten der fokus på blant fagområder og skoleforberedende aktiviteter som forebyggende aktiviteter, har hatt stor oppmerksomhet. Som barnehagefolk vet vi at barn lærer og utvikler seg best når behovet for støtte oppmuntring og trygghet er dekket, og at barn må ha disse behovene dekket før de klarer å ta inn over seg ny læring på en god måte. Trygghetssirkelen er en visualisering av voksenrollens betydning for å skape en god og sunn relasjon med barnet (se fig 1), og som igjen skal støtte opp barnets naturlige utforsknings og læringstrang, og gjøre barnet mer mottakelig for utvikling og læring.

Trygghetssirkelen

Illustrasjonen under, er laget ut i fra kunnskap om barns tilknytning, og viser hvordan et trygt barn oppfører seg, og hvordan omsorgspersoner bør være for å gi trygghet til barn, barns utviklings og utforsknings prosess. Trygghetssirkelen utvides etter hvert som barnet får nye erfaringer. Barna beveger seg bort fra den trygge sikre basen som er de voksne, for og utforske verden, og så farer de tilbake til den trygge havnen når det er redde, trenger trøst, kos, veiledning/ hjelp, støtte og oppmuntring ol. Over tid etablerer barnet en «indre arbeidsmodell» der det vet at de får den støtte trøst hjelp og oppmuntring de trenger i sin utforskning av verden.

TIPS

Videoer som gir en enkel innføring i tanken bak trygghetssirkelen, finner du på Nettportal for Psykisk helse og på Barnehagekompetanse.no:

<http://www.hjelptil hjelp.no/video/trygghetssirkelen-slik-gjor-du-barnet-ditt-trygt>

Forskning viser at det er stor sammenheng mellom hvordan barnet takler følelsene sine, og hvordan omsorgsgiver takler sine. Tilknytning har mye å si for barnets oppmerksomhet til en voksen, og påvirker barnets læring fra den personen. Barnet oppfatter hvordan tilknytningspersonen takler forskjellige situasjoner, og vil forsøke å takle situasjonene på samme måte selv. Dersom tilknytningspersonen har problemer med å takle sine følelser, så risikerer barnet å få lignende problemer (et enkelt eksempel her er at dersom omsorgspersonen er redd for edderkopper, overføres denne redsel ofte også til barnet).

Bowlby (1969) hevdet at tilknytning vanligvis er etablert ved tre års alder, men det er vanligvis. Mange barn har ikke etablert denne tilknytningen selv etter tre år.

Barnehagens arbeid med tilknytning er viktig for alle barn. Det vil alltid være spesielt viktig å tilrettelegge for gode tilknytningsprosesser når barn begynner i barnehagen, men vi må også ha en pedagogikk og rutiner som ivaretar barnets behov for nære, trygge forutsigbare voksne i hverdagen. I tillegg må vi ha et blikk for enkeltbarnet i forhold til å oppdage og forhindre skjevutvikling. Mange barnehager, helsestasjoner og PPT i andre kommuner bruker trygghetssirkelen i veiledning av foreldre. Den kan også på en enkel måte brukes i foreldreveiledning for å bevisstgjøre foreldre på hvor viktig det er at de er tilstede i barns liv på barnas premisser.

ICDP er en arbeidsmetode / en pedagogikk som kan være fin å jobbe med i forbindelse med voksenrollen i hverdagen med alle barn. Den er også fin å bruke når vi oppdager skjevutvikling hos barn, eller at samspillet mellom voksen og barnet ikke utvikler seg positivt. May Britt Drugli omtaler dette som «samspillsfeller». For å unngå å komme i «samspillsfeller» er den voksnes bevissthet rundt hvordan etablere gode samspillsprosesser med barn viktig, for å gi barnet mulighet til å etablere en positiv tilknytning til voksne i barnehagen, og frigjøre barns energi til å lære om og utforske verden istedenfor å engste seg og være urolig. Det kan være en krevende oppgave for oss voksne i barnehagen å snu barnets tilknytningsstil fra utrygg til trygg, men med gjentatte positive erfaringer fra bevisste voksne som bryr seg og er tålmodige, vil barnet etter hvert bli tryggere og etablere gode samspillsmønstre.

Forskning viser at barn med trygg tilknytning har bedre relasjoner til foreldre, andre voksne og jevnaldrende barn enn barn som ikke har trygg tilknytning. I tillegg utviser disse barna en større selvkontroll, de er bedre på å regulere følelser. Alt dette er viktige komponenter for god og positiv samhandling med andre. De utvikler en god sosial kompetanse, et godt selvbilde, som igjen styrker barnets psykiske helse. Barn med trygg tilknytning har bedre muligheter til å lykkes i ungdomstiden og på skolen enn barn med utrygg tilknytning

Trygg og utrygg tilknytning

Barn trenger å ha nære og trygge relasjoner og trygg tilknytning til minst en voksen i barnehagen, og de trenger en barnehagehverdag som preges av forutsigbarhet og stabilitet. Dette er spesielt viktig når barnet kommer som ny i barnehagen. Det kan være mange årsaker til at barn ikke etablerer en trygg tilknytning til sine foreldre / foresatte. Her kan nevnes forskjellige grader av omsorgssvikt, psykiske lidelser, overgrep, manglende kunnskap om barn og barns utvikling, og egen utrygghet / usikkerhet i rollen som omsorgsgiver mm.

Et barn med utrygg tilknytning har ikke, en etablert «indre arbeidsmodell» som sier at de får hjelp og trøst fra en voksen hvis de blir redde og usikre. De vil i mange tilfeller heller ikke søke trøst eller støtte når de har behov fordi dette er en adferd som ikke er lært. De har ikke fått adekvat respons på egen adferd. Barn med utrygg tilknytning kan ha en adferd i barnehagen som gjør at voksne avviser det, ofte pga. at barnet vil ha de voksne til å reagere slik de er vant med at foreldrene reagerer.

Hvis kvaliteten på samspillet mellom barn og voksen er dårlig, kan barnet utvikle en mistillit til omgivelsene, en utrygg tilknytningsstil vil kunne prege barnets utvikling, muligheter for læring og psykiske helse.

Dere vil i avsnittene under få informasjon om kjennetegn hos barn på trygg / utrygg tilknytning. Det er nærliggende å tro at noen av «gråsonebarna» vi har i barnehagen kan være barn som ikke har etablert en trygg og nær tilknytning til en voksen hjemme eller i barnehagen. Det er ikke meningen at vi systematisk skal lete etter «bekreftelser på kjennetegn» jfr. denne liste hos enkeltbarn, men vi skal ha kjennskap til de ulike kjennetegn, og ta disse med i vurderingen i de tilfeller vi undrer oss, eller har en begynnende uro overfor et barn.

Ti kjennetegn på trygg tilknytning:

1. Barnet søker trøst hos voksne og tar i mot trøst.
2. Hviler kroppen mot den voksne og blir rolig og avspent når den voksne tar barnet inntil seg/løfter opp barnet.
3. Gir den voksne klem, vil sitte i fanget o.l. (ikke hele tida, men innimellom)
4. Den voksne fungerer som en "ladestasjon" for barnet (barnet leker, blir sliten/lei/frustrert etc og trenger så nærhet/kos/trøst før det kan leke videre).
5. Vet hvor den voksne befinner seg (barnet følger med, passer på at tilknytningspersonen er innen rekkevidde).
6. Ber den voksne om hjelp.
7. Er glad og fornøyd sammen med den voksne
8. Barnet samarbeider som oftest med den voksne
9. Responderer raskt på adekvat grensesetting fra den voksne
10. Viser den voksne positive reaksjoner om morgenen.

«Ikke alle relasjoner mellom små barn og voksne er nære og positive. Relasjonskvalitet er ikke noe man kan ta for gitt. Hvis personalet har en felles forståelse av hva som kjennetegner positive og negative relasjoner, har man i midlertid en mulighet for i fellesskap raskt å kunne identifisere relasjoner som ikke fungerer, og prøve å endre på disse» (Drugli, 2012, s. 83).

Seks kjennetegn på hvordan voksne skaper en positiv relasjon til barn :

- Den voksne er sensitiv i forhold til barnets signaler og fanger opp disse
- Den voksne gir barnet en rask og tilpasset respons
- Den voksne viser barnet omsorg varme og kjærlighet
- Den voksne strukturerer barnets oppmerksomhet gjennom benevning (språk, hjelpe barnet til å holde fokus, takle overganger, forberedelser mm)
- Den voksne bidrar til en utvidelse og berikelse av barnets opplevelser
- Den voksne hjelper barnet til å regulere atferd og utøver positiv ledelse, og adekvat hjelp.

Kjenner dere igjen ICDP og de 8 temaene for godt samspill i disse kjennetegn?

Forskere mener det finnes tre typer utrygg tilknytning. De to første regnes å være innenfor en «normalversjon» mens den siste regnes som en tydelig sårbarhet for utvikling av psykisk sykdom.

Det er ikke slik at alle barn som viser tegn på utrygg tilknytning utsettes for omsorgssvikt, men det er her vi finner de som er det. I de tilfeller vi er alvorlig bekymret skal vi melde til barnevern / politi.

Unnvikende tilknytning, ca. 20 % av barna:

Dette er barn der barnets følelsesmessige behov ikke er forstått eller tatt i mot. Barnet blir vant til å takle sine vansker og frustrasjoner selv, også situasjoner de ikke er modne nok til å takle.

Kjennetegn:

- Barnet forsøker å klare seg selv, fremstår som svært selvstendige for alderen
- Søker ikke trøst
- Viker unna ved forsøk på trøst og ros (fordi de ikke vet hvordan de skal respondere, de er ikke vant til å dele følelser).
- Kan søke praktisk hjelp, men ikke hjelp i forhold til å takle følelsesmessige reaksjoner.
- Er mer opptatt av leker og det fysiske miljøet enn kontakt og relasjoner.

Disse barna er det lett og overse hvis vi ikke er obs. De er ofte ensomme inni seg. De er vanskelige å oppdage fordi de fremstår som barn som klarer seg godt selv.

Utrygg ambivalent tilknytning, ca. 10 % av barna:

Samspill mellom den voksne og barnet er uforutsigbart. Noen ganger blir barnets behov møtt, andre ganger ikke. Samspillet avhenger av den voksnes behov eller motivasjon, ikke barnets. Noen av disse barna kan bli passive, de gir lett opp. Andre kan bli veldig sutrete, klengete, masete, slitsomme, pågående og utholdende. De blir vant med at hvis de barn holder på lenge nok, så virker den voksne.

Kjennetegn:

- Søker trøst og støtte, men ofte "virker ikke" det du vanligvis gjør (med de trygge barna). Eksempel: Du løfter barnet opp på fanget, men det roer seg ikke, det åler seg ut av favnen din, sklir ned av fanget, så begynner det å skrike igjen.
- Kan mase mye, gi deg mange komplementar (du er finest av alle, jeg liker deg best etc.).
- Kan ofte være irriterte uten synlig grunn.
- Følger ikke opp rutinene (de har mer enn nok med relasjoner).

Dette er barn som er i stor risiko for å bli avviste av voksne. Vi kan lett få behov for å holde barnet på avstand, for hvis du "gir henne lillefingeren, skal hun ha hele hånden". Noen av barna kan synes å være "umettelige" på kontakt.

Desorganisert tilknytning, ca. 5 % av barna:

Redsel er en del av samspillet. Barnet får ikke til å etablere et tydelig tilknytningsmønster. Foreldrene er fysisk eller psykisk utilgjengelige (rus, psykiatri), eller utøver grov omsorgssvikt (mishandling). Barnet må søke nærhet til den som "skremmer" barnet, noe som fører til indre kaos og utrygghet.

Dette er barn som er ganske forvirret når de begynner i barnehagen, og er vanskelige å samspille med. Barnehagen kan bli ekstremt viktige for disse, men dere må jobbe hardt. Disse vil kunne få trygg tilknytning til barnehagepersonell, bare vi jobber hardt nok og lenge nok

- Barn med trygg tilknytning utvikler positive indre arbeidsmodeller som de tar i bruk når de skal bli kjent med nye mennesker.
- Barn med utrygg tilknytning, utvikler ofte negative, uhensiktsmessige indre arbeidsmodeller som ofte fører til vansker i samspillet med andre.
- Dermed får barnet bekreftet at andre ikke forstår dem eller ivaretar deres behov. De havner i en ond sirkel. Mens de trygge barna forsetter i sin gode sirkel.

Det er mange faktorer som spiller inn i forhold til barn og barns utvikling. Det må også sies at barn med utrygg tilknytning en periode i livet som oftest utvikler seg normalt. Det er når samspills-kvaliteten er stabilt dårlig over lengre tid, avvikende adferd og fungering hos barnet / ungdommen viser seg. Vår oppgave er å være gode omsorgsfulle og kunnskapsrike voksne, vår samhandling med barn skal være anerkjennende. Vi skal jobbe forebyggende, og gi barn like muligheter til å lykkes både som barn, ungdom og voksne i dette samfunnet vi er en del av.

TIPS:

Anbefalt litteratur i arbeid med tilknytning og relasjoner:

Drugli, May Britt (2012). «Liten i barnehagen Forskning, teori og praksis»: Cappelen Damm.

Mye av det som står skrevet om tilknytning i dette avsnittet er hentet fra denne boka.

Refleksjonsspørsmål

Hvordan legger vi til rette for god tilknytning og forutsigbarhet for barn i forbindelse med

Tilvenning i barnehagen

Overganger i egen barnehage – mellom avdelinger

Overganger, barnehage / skole

Har du noen barn på din avdeling som viser tegn på utrygg tilknytning? Hvis ja hva gjør dere / vil dere gjøre?

TIPS:

Lesing om tilvenning/tilknytning:

Meld. St 19.

Tid for lek og læring s. 37

Jåttå barnehage

Ringstadbekk - krysset

1)

Hva har vært bra med måten vi har jobbet med utviklingsarbeidet på denne perioden?

2)

Hvorfor har det vært bra?

3)

Hva kan bli bedre?

4)

Hvordan kan det bli bedre?

Egne notater

*«De voksne bør prate med alle
sammen, også når de egentlig
ikke gidder»*

